

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת נצבים תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קכ"א

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו' (כט-ט). וברש"י למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמענו ישראל מאה קללות חסר שנים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו. היום, כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם ע"כ.

ונראה בביאורו, ומתחלה נבאר דברי הנביא שקורא להאדם, יעזוב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו, וישוב אל ה' וירחמהו, ואל אלקינו כי ירבה לסלוח, כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי, נאום ה', כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם (ישעיה נה-ז). ויש להבין כפל הלשון, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, דלכאורה היינו הך. גם מה שאמר כי 'ירבה לסלוח', די באמרו כי מוחל וסולח הוא.

ונראה כי האדם כשמתעורר לתשובה יתכן שרוחו יפול בקרבו, כאשר עומדין לפניו עונותיו כהרים וגבעות, ואומר התחיינה העצמות היבשות אלו. הלא זה שנה אחר שנה אני מתודה על החטאים, ומתחרט עליהם, והיכן אני עומד כעת, ויוכל לבוא לידי יאוש כי אין לו עוד תקוה. והלא מדרכי בני אדם היא, שכאשר חוטא נגד חבירו פעם ושתיים

ועל כן אומר הנביא להרשע שרוצה לשוב ולעזוב דרכו, אבל מחשבותיו מבלבלים אותו לאמור, כי ידחו תשובתו ולא יתקבל, כי אין זה פעם ראשון או שני, ויש שיעור להסליחה. ואמר, 'יעזוב רשע דרכו', חזור בתשובה ועזוב דרכיך שהלכת בו, 'ואיש און' יעזוב 'מחשבותיו', שחושב שלא יתקבל תשובתו אחרי שהרבה לפשוע, וישוב אל ה' כי ירבה לסלוח, הקב"ה מרבה סליחה לפושעים, לא רק פעם אחת ושתיים מוחל החטא, אלא מרבה לסלוח, פעם אחר פעם, אפילו מאה פעמים. ואם כי אצל בשר ודם אפילו רחמן יש גבול לסליחתו, אבל לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, אין שום דמיון וערך ברחמי ה' נגד רחמי בני אדם.

וממשיך הכתוב, כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם. ולכאורה

הוא, אני מרחם קודם שיחטא, ואני מרחם לאחר שיחטא אם ישוב ע"כ. וברא"ש שם הקשה, דמה צריך האדם לרחמים קודם שיחטא ע"ש. – ומצינו כיוצא בו בתחלת הבריאה, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (בראשית א-א), וברש"י ולא נאמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (להלן ב-ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים (ב"ר יב-טו) ע"כ. ויש להבין לאיזה צורך 'הקדים' מדת הרחמים, והיה די לשתף בבריאה דין ורחמים ביחד.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל (מגילה יג:) אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל, אלא אם כן מקדים ובורא להם רפואה בתחלה, שנאמר (הושע ז-א) כרפאי לישראל, ואחר כך, ונגלה עון אפרים, אבל העובדי כוכבים אינן כן, אלא מכה אותן ואחר כך רופא אותן ע"כ. וכתב בספר בית יצחק (עמ"ס מגילה) דהענין בזה הוא, דאיתא בגמרא (חולין מג.) אמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום, ופירש רש"י ז"ל דאם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה, אינה מתקיימת, דסלקא לאחר זמן. ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשירה, דההוא סתימה דמעיקרא הוא ע"ש. ורצונו לומר דמיד כשנעשה הנקב כבר יש דבר לסותמו. ואם כן הרי לפניך החילוק, דרפואה הנבראת אחר המכה, הוי כקרום שעלה מחמת מכה דסופו ליסתר, מה שאין כן כשהרפואה נבראת קודם המכה, הוי סתימה דמעיקרא ואין סופו ליסתר, והדברים נוחים וערבים לאין קשבת עכ"ל. (ועיין באהבת חיים אלול אות ג').

ולכן הקדים ה' בבריאת העולם מדת הרחמים קודם מדת הדין, מפני שרצה לברוא הרפואה קודם המכה, כדי שתהא סתימא מעלייתא, ובזה הרחמים יגברו על הדין, ויהיו רחמיו מרובים. וזהו אני ה' קודם שיחטא, שהקדים מדת הרחמים מתחלה עוד קודם החטא, ולכן אני ה' אחר שיחטא, כי סתימה דמעיקרא היא, שהרפואה קדמה למכה.

הרי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, ואינו בערך כלל דרכיו ומחשבותיו עם מחשבותיו של אדם, והוה ליה למימר כי 'יותר' גבהו דרכי ומחשבותי משמים עד הארץ. ונראה דאיתא בגמרא (חגיגה יג.) כי מן הארץ לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע וכו', וכסא הכבוד כנגד כולן ע"כ. הרי לנו כי גובהו של השמים מהארץ היא תמיד במספר של חמש מאות. וכמו כן הם במדותיו של הקב"ה, שאמרו חז"ל (סוטה יא.) מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ואיתא בתוספות (שם ד"ה מרים) דקתני בתוספתא (סוטה ד-א) מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות ע"כ. ואם כן נגד חרון אף ה' על החטא שמעורר מדת פורענות, יש כנגדו חמש מאות פעמים יותר מדה טובה של רחמים וסליחה.

וזהו שאמר, 'כי גבהו שמים מארץ', שהם מהלך חמש מאות שנה, כן במספר זה 'גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם', כי בדרך כלל המדה טובה של סליחה ומחילה בבני אדם הם פחותים הרבה ממדת הפורענות של מי שמצער אותו. וגם ברחמנים המדה טובה שוה למדת הפורענות, אבל לא יותר. אמנם אצלי המדה טובה מרובה חמש מאות פעמים יותר ממדת הפורענות, ולכן יעזוב איש און מחשבותיו, שלא יתקבל תשובתו, כי אלקינו מרבה לסלוח, וגבהו מחשבותי ממחשבותיכם כגובה שמים מן הארץ, שהם עולים חמש מאות פעמים יותר.

*

ואמר הכתוב, זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה (תהלים כה-ו). וברש"י כי מעולם המה, מימות אדם הראשון, שאמרת לו ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב-ז), ונתת לו מיום משלך שהוא אלף שנים ע"כ. ונראה עוד דאיתא בגמרא (ראש השנה יז:) ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל-רחום ורחון (שמות לד-ו), אני הוא קודם שיחטא אדם, אני הוא לאחר שיחטא אדם ויעשה תשובה [ה' ה' מדת רחמים

עבדך את גדלך וגו' (דברים ג-ג). כי משה השיג שמדת הדין מתוחה עליו, כי סביביו נשערה מאד, אך הלא הקדים ה' מדת הרחמים מתחלה, כדי שתהא הרפואה קודם להמכה. ואתחנן אל הוי"ה בעת ההוא, לעורר מדת הרחמים, הוי"ה אלקיים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך, זו מדת החסד, והיינו במה שהחלות הוי"ה קודם לאלקיים, ומתחלה הראת את החסד להקדים את הדין, אם כן הרפואה כבר מוקדמת להמכה, ועל כן אני מבקש אעברה נא ואראה וגו'.

*

וכאשר נתבונן על חטא הראשון בעולם, חטא אדם הראשון בעץ הדעת, שנפגם בזה כל העולם, שנתקלל אדם וחוה והנחש והאדמה, מכל מקום נוכל לראות בזה עד כמה גדלו רחמיו וחסדיו על אדם הראשון, שהזהירו ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות (ב-יז), ואף על פי כן האריך ימיו אלף שנה. ואדם הראשון חי תשע מאות ושלושים שנה (שם ה-ג), ושבעים שנה נתן לדוד כמבואר (זוה"ק ח"א צא.). ואם כי לא איש א-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם, מכל מקום כאשר עשה אדם תשובה, החלפת את יום שלו על יום שלך, שנתת לו מיום שלך שהוא אלף שנה. והרי זה שס"ה אלפים פעמים ממה שאמרת אליו, הרי לנו גודל חסדיו, עד כמה מתפשט חסד ה', אשר תחת יום אחד חיים נתת לו שס"ה אלף פעמים כמותו.

ונראה דוהו שאמר הכתוב (תהלים צ-א), תפלה למשה איש האלקים וגו', כי משה היה 'איש האלקים', שליט על מדת הדין להכניעו ולעורר רחמי ה', ואמר בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם ועד עולם אתה א-ל, כי מדת א-ל היא חסד, כמו שנאמר (שם נב-ג) חסד א-ל כל היום. ועוד קודם הבריאה הקדים מדת החסד תחלה, ביום עשות הוי"ה אלקיים ארץ ושמים, כדי שתהא הרחמים גובר על הדין. והראיה מאדם הראשון, שהזהרת אותו על החטא, כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אבל גם אחר זה, 'תשב אנוש עד דכא' ותאמר שובו בני אדם, ואז החלפת את יומו ליומו

וביתר ביאור, כי בשעה שכבר יצא הקצף, ורוצין לעורר רחמים להשקיט החרון אף, אז צריכין התעוררות של רחמים מרובים להשיב החימה. אבל כאשר מקדימין התעוררות הרחמים קודם שכועס, אז בקל יכולין להפעיל שלא יצא הקצף. ולכן לא די שישתף ה' את מדת הרחמים למדת הדין, כי אחר שיש כבר מדת הדין צריכין התעוררות מרובה להשקיט הדין, אלא הקדים ה' מדת הרחמים למדת הדין, שגם כאשר מצטרך להשתמש בהדין לא תתעורר אלא דינא רפיא, כי הקדים הרפואה קודם להמכה. והיינו דכתיב ביום עשות הוי"ה אלקיים ארץ ושמים, שמדת הרחמים של הוי"ה קדמה למדת הדין של אלקיים.

וזהו שאנו מבקשים, זכור רחמיך ה' וחסדיך, גם כאשר אנו נמצאים בשפל המצב שיתכן להתעורר על ישראל מדת הדין, תזכור להם רחמיך וחסדיך, כי מעולם המה, הלא תיכף בבריאת העולם הקדמת המדת הרחמים, אשר לרחמיך אין קץ וגבול, ועוד קודם שנברא מדת הדין הקדים לה מדת הרחמים, ועל כן בקל יכולין לסלק הדין, כי הקדים הרפואה קודם להמכה, והוי סתימה מעלייתא.

והנה ישראל כאשר שמעו הקללות הוריקו פניהם, ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, הלא כל פגם קל לפני מלך מלכי המלכים, נחשב כחטא חמור, ואדם אין צדיק בארץ, ומי יוכל לעמוד בזה. על כן התחיל משה לפייסם, שידעו כי רחמי ה' מרובים, שכבר הקדים מדת הרחמים קודם מדת הדין, והרפואה מוקדמת קודם להמכה. והא ראייה שהקדים שם הוי"ה קודם לשם אלקיים, כי ברא הרפואה קודם. וזהו 'אתם נצבים היום כולכם לפני הוי"ה אלקיכם', שהקדים הרחמים לפני הדין שלא תתעורר הדין בקל, והרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה, אם כי לפי שורת הדין הייתם ראוי לזה, והרי אתם קיימים לפניו, כי הקדים הרפואה קודם, ולכן מדת הרחמים גוברת על הדין.

וזהו הענין שאמר משה בתפלתו, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור, ה' אלקים אתה החלות להראות את

זה כאשר יצא בדימוס ונתעורר עליו מדת הרחמים, הרי נתעורר אז הרחמים גם על נשמותינו שהיו כלולות עמו, וכולנו יצאו אז בדימוס. ומה היה הדימוס, שגבר עליו מדת הרחמים להחליף כי 'ביום' אכלך ממנו מות תמות, ונתארך לו במדת החסד שס"ה אלף פעמים כמותו, ומדת ה' נצחי, וזה מתעורר בבוא יומו ראש השנה, לעורר מדה זו של רחמים גם עלינו, להכפיל החסד עמנו אלף פעמים. ולכן 'היום' דא ראש השנה, לעורר על ישראל חסד ה', כמו שעשה לאדם הראשון באותה תיבה של 'היום'.

*

ואתם נצבים היום, אין עמידה אלא תפלה (ברכות כו:), כאשר מגיע היום של ראש השנה, יש להקדיש היום לתפלה, להתעצם בתפלתו בכוונה, ולבקש רחמים על כל השנה, אשר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה (סנהדרין מד:), ומזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה (ביצה טז:), וכמו כן חסרונותיו (בבא בתרא י:). יום של ראש השנה אינו יום של מרה שחורה, אלא יום של שמחה, וכמו שהזהיר הנביא (נחמיה ח-י) כי קדוש היום לאדונינו, ואל תעצבו, כי חדות ה' היא מעוזכם. לא להיות טרוד הרבה עם העבר, אלא להמשיל עצמו כקטן שנולד, ולהתבונן על העתיד איך יוכל לשנות דרכו לטובה. ואמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם, להמליך על עצמו ועל כל העולם מלכותו יתברך שמו. ויש להרבות בתפלה על הגזירה של המלכות הנוגע לחינוך הבנים, שמתערב הממשלה בסדרי הלימוד. ויתעורר רחמי שמים עלינו להתברך כולנו בשנה טובה ומתוקה, תחל שנה וברכותיה, והעיקר לעורר רחמי שמים על גאולתינו ופדות נפשנו בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

של הקב"ה, 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול', אתמול אמרת לו ביום אכלך ממנו מות תמות, ונתחלף לו אחר התשובה לאלף שנה יומו של הקב"ה.

וזהו שפייס גם משה לישראל באמרו, אתם נצבים 'היום' כולכם, כהיום הזה, כאותו 'יום' שהזהיר ה' לאדם הראשון כי 'ביום' אכלך ממנו מות תמות, ולא הביא עליו כליה, אלא האריך יומו לאלף שנה, שגבר עליו חסדו שס"ה אלף פעמים, כן יאיר גם לכם, ואתם נצבים היום כולכם לפני ה'.

*

והנה המפרשים כתבו לרמוז, אתם נצבים היום כולכם לפני ה', דסתם היום דא ראש השנה (זוה"ק ח"ג רלא:), שאז כולם נצבים לפני ה', שכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון (ראש השנה טז:), ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל. ונראה דהנה הטעם שהאדם נידון בראש השנה יותר מבשאר הימים, מבואר בר"ן (ראש השנה טז:). דאיתא בפסיקתא בראש השנה נברא אדם הראשון וכו', בז' זרק בו נשמה, בח' הכניסו לגן עדן, בתשיעית נצטוה, בעשירית סרח, באחת עשרה נידון, בשתים עשרה יצא בדימוס. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס ע"ש. ועל זה אנו אומרים, היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, וזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון.

וביאורו הוא, כי אדם הראשון היה כולל כל הששים רבוא נשמות, ובחטאו נפגמו כולם, אמנם אחר

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אשר איידליס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אשר כהנא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו כהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יוסף זיכערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו כהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יושע חיים גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו כהכנס בנו לעול התורה והמצות
--	---	--	---